FRANT. NOVOTNÝ:

Stopadesát let od založení Alojzova.

Zápověď drobiti selské usedlosti poddaných, zaviňovala, že vzrostl počet venkovské chudiny. Bezzemci žili v podružství a jako laciná síla pracovali u šťastnějších, kteří po otcích přebírali celé usedlosti. V 18. stol. prováděná raabisace ujala se těchto vyděděnců a mnohým z nich umožnila ne sice skvělou, ale přece samostatnou obživu na malých hospodářstvích a zajistila jim aspoň kus vlastního chleba a vlastní střechu nad hlavou. V té době, r. 1783, vznikl Alojzov, familiantská osada na Plumlovsku.

Osada nevznikla, jak se tvrdívá, na místě zrušeného dvoru. Byli to patrně osadníci sami, kteří si vyhledali toto místo ke zřízení vsi. Nutno přiznat, že sídlo jest voleno dobře a výhodně. Zánikem nedalekých vsí Mitrova, Mitrůvek a Lhoty, vznikla tam hluchá plocha a dosti prostorná. Stanoviště pro Alojzov bylo vybráno severozápadně od těchto zaniklých osad na spojovací cestě, vedoucí z Myslejovic, Kobylniček a Křenůvek do Prostějova. Stanoviště má sklon k jihu a dostatek vody. To jsou dobré podmínky pro vznik a zdravý rozvoj osady.

Již před červencem 1782 neznámí podruzi z okolních vsí žádali plumlovský úřad za příděl pozemků na domky na tak zvané „Robové louce“, která náležela jako stará, vrchnostenská, urbariální a poplatná louka Františku Kaprálu, pololáníku v Určicích. Dne 6/7 1782 o této žádosti konal krajský úřad z Olomouce na místě samém šetření a výsledek šetření byl zaslán guberniálnímu úřadu do Brna, aby určil výši povinností robotních pro novodomkaře.

Dne 11/7 1782 a pak 14/7 1782 znovu podruzi z Určic, Myslejovic, Kostelce, Krumsína, Soběsuk, Slatinic a Drahan

žádali o příděl těchto pozemků. Úřad plumlovský jejich žádost knížeti vřele doporučil a upozorňoval, že jsou obavy, aby podruzi neutekli na jiné panství.

Nemohouce se dočkati rychlého vyřízení žádosti, vyžádali si podruzi doporučení plumlovského úřadu a vyslali do Vídně ke knížeti jako deputaci Františka Krále a Františka Sékoru, podruhy z Určic. Deputace dne 11/2 1783 žádost knížeti odevzdala a vrátila se s ujištěním, že se jim urychleně vyhoví.

Intervence setkala se s úspěchem a již 20/3 1783 plumlovský úřad knížeti Aloisu z Liechtenšteinů doporučoval, aby povolil zříditi osadu na „Robově louce" na ploše 2.790 sáhů, která by se vyměnila Františku Kaprálovi za jiný panský pozemek na trávníku u „Klementek" u Určic ve výměře 3290 sáhů. Současně navrhuje, aby se osada jmenovala „Aloisiov", podle tehdy panujícího knížete Aloise z Liechtenšteinů. Knížecí kancelář dne 6/4 1783 povolila záměnu těchto pozemků a souhlasila, aby se zřídila osada pod názvem „Aloisiov", již by založili podruzi: Kristián Král, František Sejkora, Jan Žiak, Frant. Vrtal, Václav Adam, Frant. Filip, Josef Králíček, Jiří Nezval, Jan Kobík, Frant. Roba, Antonín Vybíhal, Jan Vymlátil, Václav Svoboda, Martin Králíček, Josef Kadrman, Jan Trávníček, Ant. Mičkal, Jan Urbánek, Antonín Křeček, Josef Nováček, Josef Doležel, Josef Černovský a Josef Šafránek. Povoleno vystaviti 27 domků pro domkaře, 1 domek pro obecního pastýře, s tím, že si domkaři postaví usedlosti svým nákladem, budou je držeti právem vlastnickým s plným dědičným právem a s povinností vykonávati ročně 26 dnů pěší roboty a odváděti roční činže po 1 zl. 15 kr. a při převodu majetku na příbuzné platiti laudemialního poplatku 3 kr. a 6 kr. při převodu na cizí vlastníky.

Koncem dubna 1783 (30/4) vrchnost provedla záměnu zmíněných parcel s Františkem Kaprálem. Knížecí lesní Spálovský, důchodní Schubert a hospodářský správce Eberle rozparcelovali „Robovu louku" tak, že se jí použilo většinou na náves, kolem níž se vyměřily stavební plochy pro obytné budovy s malými dvorky.

V květnu (20/5) se knížecí kanceláři odeslalo 27 odstupních smluv ohledně těchto stavebních ploch. Knížecí kancelář ratifikovala smlouvu teprve dne 25. října 1783, kdy vlastně již

celá osada, až na domky Josefa, Martina a Jana Králičkových, stála; noví osadníci byli se již z jara dali do výstavby svých domků.

Novým domkařům povinnosti robotní začaly teprve rokem 1784, ježto roku 1783 byli zaměstnáni stavbou.

Postavení nových domkařů nebylo s počátku záviděníhodné: nákupem stavebního materialu a dříví z panských lesů se zadlužili, neměli u domků ani zahrádky, tím méně polí. Přičiněním plumlovského úřadu dohodli se novodomkaři se sousedy Určickými r. 1873 na tom, že Určičtí povolili Alojzovským spolupasení dobytka na pastvisku, které vrchnost Určickým r. 1777 za plat poskytla. Avšak i tu Alojzovští byli vázáni v tom, že každý domkař směl pásti jen 1 krávu a 1 jalůvku za plat 15 kr. a 7 kr. ročně; Určičtí sousedé směli každoročně prohlížeti jejich chlévy, nedrží-li více dobytka.

Roku 1785 se Alojzovští marně domáhali u vrchnosti, aby směli za činži přeměniti panské pozemky za humny, porostlé křoviskami, na ornou půdu a nabýti pozemků od Myslejovského dvora.

Noví osadníci jistě jen z krajní nouze, přes zamítavou žádost vrchnosti, vymýtili svémocně křoviny na panských pozemcích za svými domky a upravili si je na pole, k čemuž plumlovský úřad zcela trpně přihlížel. Touto svémocnou parcelací si osadníci za svými domky zřídili zahrádky o výměře u každého asi 80 až 100 sáhů a za zahrádkami pak kus pole ve výměře u každého kolem 700 sáhů.

Vrchnost se nakonec s tímto stavem smířila a 1/1 1792 postoupila osadníkům pozemky takto svémocně zabrané do emfyteutického vlastnictví za kupní cenu 12 zl. za měřici s roční činži 24 kr. z míry, s povinností platiti státní daně a při převodech laudemiální poplatky. Vrchnost uznala, že osadníci dali si mnoho práce, aby neužitečnou plochu proměnili na úrodnou zemi a proto prominula jim roční činži za léta 1787 a 1788 úplně a pro příští dvě léta slevila ji na polovinu. Touto smlouvou obdrželi Alojzovští celkem 15 jiter 843 sáhů zemědělské půdy za 555 zl.

Osadníci v prvých letech po založení osady živili se nuzně hlavně pracemi lesními. Jistě jim přišlo vhod, když dne 1/2 1787

uzavřeli smlouvu s přádelnou v Uničově a zajistili si předení vlny za plat pro tamější továrnu na dobu 9 let. V tom zaměstnání nalezlo obživu 14 přadláků. Při rozprodeji panského dvoru v Myslejovicích r. 1793 získali kupem dalších 45 měr celkem dobré orné půdy a v pozdějších letech od vrchnosti 120 měr pole, to pouze však do pachtu.

To vše nemohlo stačiti k obživě 28 rodin. Nouze o svobodné pozemky byla zde citelná, neboť vrchnost je osadníkům do vlastnictví prodat nechtěla a rustikální pozemky byly vyloučeny z obchodu. Roku 1848 rozšířena byla, neznámo z jakého pramene, mezi osadníky klamná pověst, že Alojzov byl založen již před rokem 1777 a zakladatelem Aloisem z Liechtenšteinů byl každý domek nadán 6 měrami gruntovních polí, což prý i vrchností bylo přiznáno do Tereziánského katastru. Alojzovští zprávě té plně uvěřili a r. 1848 (30/7) rychtář František Bednář a pudmistr Josef Pospíšil se všemi usedlými žádali knížete, aby jim tyto pozemky vykázal za kupní cenu po 12 zl. Knížecí kancelář žadatele krátce odbyla s poznámkou, že osada vznikla teprve r. 1783 a proto v Tereziánském katastru z roku 1777 o Alojzovu nemohla býti ani zmínka. Leč Alojzovští nedůvěřujíce ve správnost tohoto rozhodnutí, žádost opakovali a obrátili se o intervenci na prostějovského poslance Jana Demla. Avšak ani tu nepochodili a v listopadu 1848 zodpověděl kníže jejich žádost stejně zamítavě, při čemž jim připomněl, že za to, co nyní mají, vděčí jen milosti jeho předků, a ježto poddanský poměr jest rozvázán, nemá prý důvodu k dalším milostem, a ostatně nechť si svoje domnělé nároky hledají třeba cestou právní.

Čeho osadníci nedosáhli z milosti své vrchnosti, toho dobyli si v pozdějších letech po zrušení robot svou houževnatou pílí, pracovitostí a příkladnou šetrností. Odprodavše vzdálené pozemky, jež byli svého času skoupili od Myslejovského dvora, obrátili Alojzovští své usilí k Určicím; tu zakupovali pozemek za pozemkem a tak vnikli hluboko do určického katastru. Úsilí jejich bylo korunováno výsledkem, jakým nemohou se honositi dějiny kterékoli jiné vsi.

Alojzovští ve své nové osadě započali své hospodářství na 2790 saháh půdy, z nichž větší část však byla použita na zří-

zení návsi. Alojzov dle nového obecního zřízení nedostal ani obecní samosprávy. V době současné tvoří osada samostatnou obec se samostatným obecním katastrem, který obsahuje v 783 parcelách přes 140 ha polí, $3\frac{1}{2}$ ha luk, $2\frac{1}{2}$ ha zahrad, 3 ha pastvin, náležejících výhradně Alojzovu a přes 306 ha liechtenšteinského lesa, celkem se stavebními plochami a půdou neplodnou všeho přes 464 ha. Rozmnožili tedy usedlíci od vzniku osady do dnešního dne reální majetek na 160 násobek, počet domků vzrostl z 28 na 62, počet obyvatel ze 102 (r. 1787) na 281.

Letošího roku vzpomenou Alojzovští 150leté výročí založení své rodné vsi; s hrdostí se mohou ohlédnouti za svou třebaže nedávnou minulostí, kterou předkové jejich naplnili střádáním a činnorodou prací jen proto, aby zajistili dnešní generaci lehčí živobytí. Podruzi, kteří svého času s holýma rukama položili základy dnešnímu Alojzovu, jistě s uspokojením hleděli by na rozkvět této familiantské vsi.

Z krátkých dějin vzniku rodné vsi i Alojzovští se poučí a přesvědčí, že spoléhání na vlastní síly, poctivá a houževnatá, byť i drobná práce, spojená se šetrností, jest nejlepším předpokladem k založení trvalého blahobytu.[1])

---

[1]) Plumlovský archiv Mat. 12 fasc. 64, Mat. 13 fasc. 3 dom.